

Vibyholm Mangårdsbyggnad år 1919.

Foto: okänd. Källa: Arboga Museums fotoarkiv

Bilden visar mangårdsbyggnad på Vibyholm år 1919. Framför huset de nyblivna ägarna bröderna Viktor och August Larsson med familjer som inköpte gården gemensamt år 1918.

Paret, med hunden framför sig, nr 3 o 4 fr v är Viktor o Beda Larsson med söner Karl och Lars G till vänster. Till höger om dem ses August och Elin Larsson med barnen Gunhild, Lisa, Elsa, John och Ruth.

Viktor och Beda inflyttade från Jäxbo i Hed socken där de varit arrendatorer under 9 år. August och Elin inflyttad från Bohrsäng, Västra Bohr i Lindesbergs socken där de ägde och bedrivit lantbruk under 6 år.

Säljare var Hilding Carlsson som ägt gården i endast 3 år.

Gården ägs i dag (år 2026) av ättlingar till Viktor Larsson.

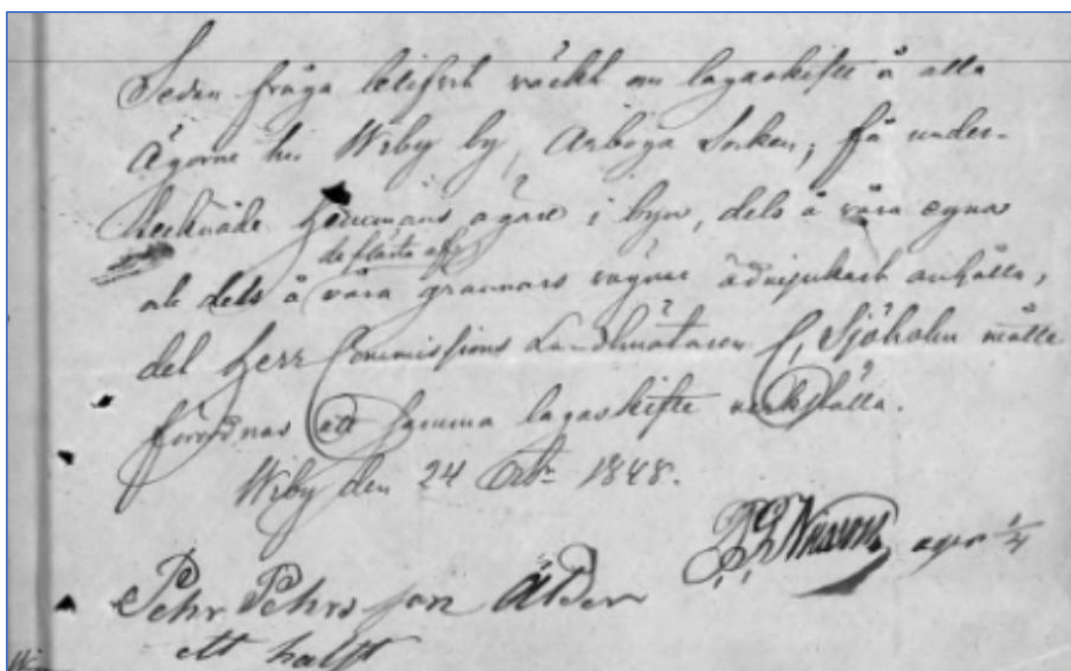
JORDREFORMEN LAGA SKIFTET I VIBY

Allmänt

Vibyholms historia är direkt knuten till förordningen om Laga Skifte som utkom 1827 med avsikt att öka jordens avkastning.

Det räckte att en jordägare i en by krävde införandet för att arbetet skulle påbörjas och verkställas. Från Viby insändes en skrivelse till Konungens Befallningshafvande i Westerås Län, daterad 24 oktober 1848 med begäran om att "Herr Commisions Landtmätaren C. Sjöholm måtte förordnas att samma laga skifte verkställa".

Undertecknare var hemmansägarna Pehr Pehrsson (ålderman och ägare till ½ mantal) och P.G. Nilsson (ägare till ¼ mantal)

Se den fräga betifert väckt om laga skifte i alla
Ägarne till Viby by, Arboga Socken, för under-
skettvade jordens ägare i byn, dels i sina egna
del dels i sina grannars ägare ädrujukt anföras,
del herr Commisions Landtmätaren C. Sjöholm måtte
förordnas att samma laga skifte verkställas.
Viby den 24 Oct. 1848.
Pehr Pehrsson Ålderman
ett halft

Utdrag ur skifteshandlingen

Arbetet med skiftet påbörjades genom en kallelse till alla delägare i Viby skifteslag samt ägare i angränsade byar. På den tiden var kyrkan den centrala informationskanalen och kallelsen lästes upp i kyrkorna i Arboga, Björskog, Himmeta, Medåker den 8 april 1849. Arbetet fortgick sedan till 1851 med många möten där olika lösningar diskuterades.

Det laga skiftet fastställdes av Åkerbo Häradsrätt den 13 april 1852.

Därmed bröts den tidigare rådande byordningen där byns alla delägare (hemman) skulle äga var sin del i samtliga jordskiften och att sätesgårdarna skulle var samlade i bykärnan. I Byordningen för Viby fanns regler för bland annat tidpunkten för den gemensamma sådden respektive skörden skulle genomföras. Byordningen, som var fastställd av häradsrätten, innehöll även bötesbelopp för de som bröt mot paragraferna.

Hur genomfördes arbetet

Lantmätarens uppgift var att först dela upp marken i lämpliga mindre områden (ca 3000 i Viby) med samma jordmån. Jordmånen värderades i en skala 1 - 50 där 1 var den absolut bästa jorden och 50 som var den sämsta (berg). Genom att dividera respektive yta med värdet för jordmånen erhöles ett relativt värde som låg till grund för utbyte av markområden mellan markägarna.

Exempel:

Del av skifteskartan med området 2956 som exempel (området för mangårdsbyggnaden Vibyholm)

		Transpant		43. 1. 5 23. 8, 214	11. 9. 5 .	30, 353.
Ba. 12947	Odlingsmark; Södra Skogen (d. 49) 5/2		20 0	5, 714		
12949	Betesmark J ^o	5			1. 21 5	10, 700
12950	Bergbunden mark J ^o	15			10 1	1, 274.
12953	stenby J ^o J ^o	10			8 1	0, 810
12955	J ^o J ^o	15			5 0	0, 333
12956	J ^o J ^o	12			1. 51. 7	5, 508
2957	Rast J ^o	15			9 9	0, 626
2958	stenby mark J ^o	8			6 9	0, 812
2959	Odlingsmark J ^o	3	8 3	2, 767		

Del av skifteshandlingen. Beräkning av värdeetal för området nr 2956 – Stenbunden mark i Södra Skogen

Förklaring: Ytan av området 2956:s andel i Ba/2² är 1 tunnland och 31,7 kappland vilket dividerat med värdet för jordmånen 12 ger det relativa värdet 5,308.

Utifrån detta grundunderlag utarbetade lantmätaren Sjöholm ett förslag på fördelning av marken i hela Viby som efter många möten i byn kunde godkännas. I lagen fanns en bestämmelse om att varje hemmansdel fick läggas ut på max 3 ägostycken.

För att lösa den svåra ekvationen kunde vissa gårdar tvingas att flytta ut från bykärnan. Det blev också en omfattande flyttningar/byte av byggnader. Genom noggranna värderingar beslutades vem skulle få ersättning respektive betala. Dessutom överenskoms hur byten av marken såsom sådd, skörd och dikning skulle utföras i övergångsskedet.

Vad blev resultatet av Laga skiftet i Viby?

Ett av resultaten av skiftet var att sätesgårdarna för hemmanen Norra Soldatgården - Viby 2 - och Östergården - Viby 5 - utflyttades från bykärnan. (De båda hemmanen hade tidigare sina sätesgårdar ungefärligen där nuvarande Sävgården - Viby 7 - respektive Storgården - Viby 8 - nu ligger.)

Markerna för Viby 2 och Viby 5 lades ut i den södra delen av Viby och med anslutning till markerna för Viby 1.

Domaren Ander Andersson på Södra Västergården ägde då hemmanen Viby 1 (1 mantal), Viby 2 (1/2 mantal), Viby 3 (1/4 mantal) samt Viby 5 (1 mantal).

Mangårdsbyggnaden uppförs och inflyttning

Mangårdsbyggnaden på Vibyholm uppfördes på skiftet till Viby 2² under 1880.

1882 inflyttade Wilhelm Andersson till Vibyholm som brukare av Viby 2 och Viby 5. Wilhelm var son till Anders Andersson och bodde där fram till 1900, då han utflyttade till Hamre.

Alla ägorna tillhörande domaren Anders Andersson skiftades efter hans död 1898.

Sonen Johan Andersson inköpte efter arvsskiftet 1899 delarna på Viby 2 och Viby 5 som han sedan ägde och brukade fram till 1915. Ny ägare och brukare blev då Hilding Carlsson som 1918 sålde egendomen till bröderna Viktor och August Larsson.

Per Erik Jakobsson inköpte efter arvsskiftet 1899 delarna på Viby 1 och Viby 3 som brukades fram till han avled 1931 och dödsboet övertog egendomen. 1934 inköptes egendomen av Verner Jansson.

Not: Namnet Vibyholm omnämns i kyrkoböckerna först 1916. Namnet Vibyholm är annars mest förknippat med Vibyholms slott (Wibyholm) som ligger på en holme i sjön Båven i Årdala socken cirka 35 km nordväst om Nyköping i Södermanland.

Vibyholm och djurhållning

Ladugården (uppförd 1879) vid Vibyholm år 1919. Bröderna Viktor och August har köpt gården och visar här upp sina hästar. Personerna är f.v. August Larsson, Viktor Larsson och sonen Karl Larsson.

Foto: okänd. Källa: Arboga Museums fotoarkiv. Färglagd av Lars Karlsson 2025.

Under sensommaren 1915 genomfördes en allmän jordbruksundersökning i Sverige och då var det ägaren Hilding Carlsson som drev gården. Som framgår av blanketten var det djurbesättningen som noterades. Som ni ser skulle även det minsta husdjuret biet räknas.

Å denna blankett meddelade uppgifter få ej begagnas för taxering eller beskattning utan av-
givas endast för statistiska ändamål. N:r 176

Lokalundersökning år 1915

i Arboga län socken Västman hush.-sällsk.

Gården Lägenheten Torpet Viby 1/2 + 1 mtl. (Vibyleden) Jordreg.-n:r 22533

Ägare Hilding Carlsson Brukare ägaren

Hingstnar vid 4 år o. däröver	Arbets- hästar		Vagn- och ridhästar		Unghästar (vid 1 till 3 år)		Fol.	Oxar.	Tjurar.	Kor.	Tjugoök.	Katvar.	Lamm (under 1 år).	Bogvar och faskor.	Killingar (under 1 år).	Ävelssvin.		Gödsylvn.	Grisar (under 4 mån.).	Höns.	Annat djur.	Bi- samhallen.	
	Valla- ker.	Ston.	Valla- ker.	Ston.	Hingstnar och vällöcker	Ston.										Moder- svin.	Far- svin.						
-	2	4	-	-	-	-	1	4	-	7	1	3	-	-	-	-	1	8	-	-	-	-	-

Uppgift lämnad den 8/7 av ägaren Brukningsdelen besökt ej besökt.

NERSTYLT STEN 1915
151172

VIBYHOLM
En utflyttad gård från Viby bykärna i Arboga socken

Enligt boken Gods och gårdar fanns 1940 följande djurbesättning: 5 hästar, 1 tjur, ett 40-tal kor och ungdjur, 4 svin och höns till husbehov.

Från jordbruksräkningen som genomfördes 1944 får man en annan bild då inte djuren räknades.

Jordbruksräkningen koncentrerades på hur fastighetens areal användes, om det gjorts några nyodlingar samt hur stor areal som var täckdikad. Ett avsnitt om gödselvård och ett om ensilageanläggningar hade också lagts till.

Man ville också veta vilka större redskap och maskiner som var i bruk på gården. Här framgår att man hade en *Traktor, vanlig* men även en *Traktor dragbilar ("epatraktorer")* men ingen personbil.

Vattenledningar fanns i både boningshuset och djurstallarna liksom avlopp i boningshuset.

Den elektiska kraften användes för belysning, matlagning, varmvattenberedning och även som drivkraft (elmotorer).

Sist i blanketten skulle anges hur många hushåll det fanns på brukningsenheten och hur många av dessa som hade tillgång till elektrisk kraft – det var 4 st.

Blanketten är underskriven av ägaren Viktor Larsson med telefonnummer 257a.

113. Formulär a 1.

Uppgifter för allmän jordbruksräkning år 1944
att avlämnas samtidigt med den allmänna fastighetsdeklarationen.

Denna handling skall å landet av beredningsnämndens ordförande och i stad av fastighetstaxeringsnämndens ordförande överlämnas till vederbörande hushållningssällsksaps lokala organ för granskning.

Ägares eller såsom ägare skattskyldig innehavares för- och tillnamn: *Lars Viktor och Seta Aug. Larsson*

Brukares för- och tillnamn: *Lars Gunnar Larsson*

Fastighetens beteckning:

Län: *Västmanlands* Socken, municipalsamhälle, köping, stad: *Arboga socken*

Hemmans namn, n:r och mantal (jordregisterbeteckning anges): *Viby 2², 2⁵, och 5², 5³, 5⁴. (Vibyholm)*

Lägenhet, torp, stadsåga (jordregister- eller fastighetsregisterbeteckning samt å orten gängse benämning angivas):

Ligger fastigheten i sambruk med annan jordbruksfastighet? *Nej*

I så fall vilken? (namn och kommun)

Fastighetens areal (vattentäckt område oberäknat) efter nuvarande brukningsförhållanden.	Hektar	År	Denna kol. ifylles ej	I bruk varande större redskap och maskiner m. m.				Antal redskap och maskiner, som					
				ägare av brukaren ensam	brukaren är delägare i och ansvarar för	brukaren eljest är delägare i	äro lånade eller förhyrda	ägare av brukaren ensam	brukaren är delägare i och ansvarar för	brukaren eljest är delägare i	äro lånade eller förhyrda		
1. Åker	90		900										
2. Tomt och trädgård	1		10										
3. Slätteräng	-												
4 a. Kultiverad betesäng	-												
4 b. Annan betesäng (ej skogsmark)	-												
5. Skogsmark	19		190										
6. Övrigt skogsmark	2												

VIBYHOLM

En utflyttad gård från Viby bykärna i Arboga socken

I den 1948 utarbetade mobiliseringsplanen för arbetsblock 3 Viby för Länsarbetsnämnden i Västmanlands län anges för Vibyholm följande: 2 traktorer med gummiringar, 3 mjölkmaskiner, 1 självbindare, ½ skördetröska (delades med Viby 1), 4 arbetshästar, 22 mjölkkor och 14 ungdjur.

Mobiliseringsplan för år 1946 1948										Anvisningar										
Arbetsblock nr 3 Viby					Arboga lantskommun					Denna blankett skall i tre exemplar ifyllas dels av blockledare, som på den här att uppföra varje gård inom blocket, och dels av brukare av utanför arbetsblock stående handelsträdgårdar och gårdar med minst 2 ha åker. De tre exemplaren skola före den 11 december 1948 insändas till överblockledaren.										
Blockledare Karl Johan Jansson					Arboga lants församling					Även om det icke förekommer någon värpliktig på här ovan avsedd bruksdel, skall den uppföras på blanketten. Uppgifterna på blanketten skola avse förhållandena vid tidpunkten för dess ifyllande; åldersuppgifterna i kol. 6-14 dock enligt förhållandena 1948.										
Viby 7 Arboga 281					Arboga lants överblockområde					I anmärkningskolumnen angives antalet ungdjur i större nötkreatursbesättningar liksom även antalet får och svin i större besättningar. Där oxar finnas, skall deras antal angivas i samma kolumn.										
Rad nr	Gårdsnamn (nr och gårdsnamn enligt blockindelingsplanen)	Brukarens namn (efternamnet skrivs först, t. ex. Johansson, Sven Erik)	Akerareal, ha	Slätterareal, ha (avser spec. Norrland)	Fullt arbetsför personal (även inkallade vpl) i åldern 70-16 år (födda 1878-1932)				Personer över 70 år och andra icke fullt arbetsföra		Minderåriga		Traktorer		Specialmaskiner		Arbetshästar		Anmärkningar	
					a) vpl 47-21 år	b) vpl 20-16 år	c) övriga	d) kvinnor	män	kvinnor	c) 15-14 år	d) 13-7 år	med gummiringar	med gummiringar	självbindare	skördetröska	totala antalet	därav		
1	Viby nr 1	Jansson Arthur Olof	90		2		2	1				3	1	1	3	1/2	3	1	22	18 ungdjur
2	Viby nr 2	Larsson Olof Herman	108		2		2	1				2		2	3	1/2	4		28	14 ungdjur
3	Viby nr 3	Nilsson Sjöbom	29				3	2	1					1	3	1	2		12	8 ungdjur
4	Viby nr 3	Samuelson Olof	25				1	1												

Del av Mobiliseringsplan 1948 för Arbetsblock 3 Viby

Den 18 oktober 1951 såldes kreatursbesättning på Vibyholm tillsammans med kreatursbesättningen på Viby 1 vid en gemensam auktion på Södra Västergården.

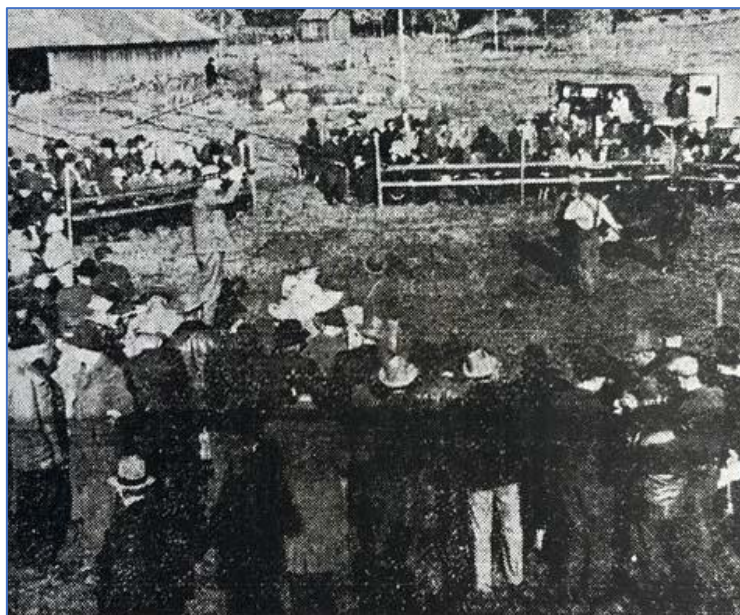

Foto: Arboga Tidning

Arboga tidning var där och nedan följer några citat ur tidningsartikeln dagen därpå:

”Ladugårdarna i Arbogatrakten töms – Stor utslagning av besättningar har skett i höst.

Torsdagens auktion i Viby hand samlat mycket folk och en imponerande bilpark vittnade om intresset. Auktionen gynnades också av det grannaste tänkbara höstväder.

- Det är inte stor mening att hålla på med mjölkproduktion i dagens läge, framhåller lantbrukaren Werner Jansson, som tillsammans med lantbrukaren Lars Larsson i går sålde sina besättningar. Jag kommer dock inte att driva mitt jordbruk kreaturslöst utan lägger om till köttdjur. Det är främst bristen på hö och AIV som motiverar min åtgärd och givetvis måste man också räkna med vad som är lönsamt. Däremot råder ingen brist på arbetskraft. Det lönar sig bättre att odla oljeväxter än att producera hö för kreatursbesättningar.
- Nu ska ju folka äta margarin i stället för smör och till margarinet behövs raps och därför odlar vi raps och säljer våra kor, tillägger hr Jansson.

Goda priser. Vid torsdagens auktion i Viby betalades rätt hyggligt för djuren. Sammanlagt såldes ett 80-tal djur och dyrast blev 92 Prima med 1600 kr. För ett par andra betalades 1525.

Fyra av de bästa djuren köptes av Trollmens gård i Västergötland som ägs av Rörstrandsdirektören Vetje. Finnåkers bruk hörde också till de större köparna.”

Källor

Lantmäterimyndigheternas arkiv, akt: 19-ARJ-80 Gränsbestämning, laga skifte 1852, Viby
Lagfartsböcker 1875 - 1933

Statistiska Centralbyrån (SCB) - Lokalundersökning jordbruk. Arboga landsförsamling. 1915.

Svenska gods och gårdar; Västmanland 1940

Statistiska centralbyrån (SCB) - Byrån för jordbruksstatistik, Allmänna jordbruksräkningen
1944 H1AB:559 (1944) Bild 9840

Mobiliseringsplan för år 1948, Arbetsblock 3 Viby, för Länsarbetsnämnden i Västmanlands län
Arboga Tidning fredag 19 oktober 1951.

Bebyggelse med medeltida anor på landsbygden i KAK; Viby Arboga (I), Oskar Björnånger.
Arboga Tidning 19 september 1991.

Kyrkohandlingar

Bouppteckningar

Muntligt: Sten Gunnar Larsson